

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์

“อรหิ สมมาสมพุทโธ --พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า”

อรหิ สมมาสมพุทโธ อ่านตามภาษาบาลีว่า อะ - ระ - หัง - ส่า - มา - ส่า - พุด - โท คำว่า อรหิ หมายถึง ผู้เป็นพระอรหันต์ คือ ห่างไกลแสนไกลจากกิเลสทั้งปวง สมมาสมพุทโธ หมายถึง ผู้ทรงตรัสรู้โดยชอบด้วยพระองค์เอง ซึ่งกล่าวถึงความเป็นจริงของบุคคลผู้เลิศที่สุดประเสริฐที่สุดไม่มีใครเสมอเหมือน นั่นก็คือพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะเหตุว่า ถ้ากล่าวถึงพระอรหันต์ทั่วๆ ไป จะไม่มีคำว่า สมมาสมพุทโธ ตามมา แต่ถ้าจะมุ่งหมายถึงพระอรหันต์ที่เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็จะมีคำว่า สมมาสมพุทโธ ตามมาด้วย

ข้อความในมนोरธปุรณี อรรคกถา อังคุตตรนิกาย เอกนิบาต แสดงความเป็นจริงของคำว่า อรหิ สมมาสมพุทโธ ไว้ดังนี้

“กัใน ๒ บทว่า อรหิ สมมาสมพุทโธ อันดับแรก พึงทราบว่ อรหิ (พระอรหันต์) ด้วยเหตุเหล่านี้ คือเพราะเป็นผู้ไกลจากข้าศึกคือกิเลส เพราะเป็นผู้หักล้างแห่งสังสารจักรเสียได้ เพราะควรแก่การรับวัตถุที่ควรถวายทั้งหลาย มีปัจจัย (เครื่องอาศัยให้ชีวิตเป็นไป) เป็นต้น และเพราะไม่มีที่ลับในการทำชั่ว ส่วนที่ชื่อว่า สมมาสมพุทโธ (สัมมาสัมพุทธะ) เพราะตรัสรู้ธรรมทั้งปวง โดยชอบและด้วยพระองค์เอง”

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นผู้ตรัสรู้สภาพธรรมตามความเป็นจริง เป็นผู้หมดจดจากกิเลส คือเป็นพระอรหันต์ เป็นผู้พ้นจากกิเลสทั้งหลายทั้งปวงด้วยพระองค์เอง ไม่มีกิเลสใดๆ เกิดขึ้นอีกเลย พระบารมีทั้งหมดที่ทรงบำเพ็ญมาตลอดระยะเวลานานถึงสี่อสงไขยแสนกัปตั้งแต่เมื่อยังเป็นพระโพธิสัตว์ ไม่ใช่เพียงเพื่อตรัสรู้เฉพาะพระองค์เพียงพระองค์เดียวเท่านั้น แต่ทั้งหมดเพื่ออนุเคราะห์เกื้อกูลให้สัตว์โลกได้เข้าใจสภาพธรรมตามความเป็นจริงตามพระองค์ เพราะพระองค์ทรงพิจารณาเห็นว่าสัตว์โลกมากไป ด้วยกิเลสทั้งหลาย มีความติดข้อง ความไม่รู้ และความเห็นผิด เป็นต้น จึงทรงประกอบด้วยพระมหากรุณาที่ไม่มีใครเสมอเหมือน ทรงแสดงพระธรรมประกาศความจริงเพื่อให้สัตว์โลกได้พ้นจากกิเลสตามพระองค์

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงตรัสรู้ความจริงถึงที่สุด ใครๆ ก็ปฏิเสธไม่ได้ ทุกคำของพระองค์เกิดจากการประจักษ์แจ้งสภาพธรรมจนหมดความสงสัยและหมดความไม่รู้ในทุกสิ่งทุกอย่าง ทุกคำของพระองค์จึงเป็นคำที่ไม่ตาย เพราะเหตุว่า เป็นจริงทุกกาลสมัย แสดงให้เข้าใจสิ่งที่มีจริงๆ ไม่ว่าในกาลสมัยใดก็ตาม และสำเร็จประโยชน์แก่ผู้ที่มีโอกาสได้ฟังได้ศึกษาอย่างแท้จริง

การที่พุทธบริษัทจะรู้จักพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ ไม่ใช่ด้วยอย่างอื่น ไม่ใช่ด้วยการกระทำอะไรตามๆ กันด้วยความไม่รู้แต่เข้าใจผิดว่ารู้และเข้าใจผิดว่าถูกต้อง แต่ตามความเป็นจริงแล้วจะรู้จักพระองค์ได้ก็

ด้วยปัญญาที่เข้าใจพระธรรมที่พระองค์ทรงแสดงไว้ดีแล้วเท่านั้น แม้เมื่อครั้งที่พระองค์ยังไม่ทรงดับขันธปรินิพพาน ก็มีทางเดียวเช่นเดียวกันที่จะรู้จักพระองค์ คือฟังพระธรรมที่พระองค์ทรงแสดง จึงสามารถรู้ได้ว่าบุคคลนี้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะทรงแสดงสิ่งที่มีจริงที่ผู้อื่นไม่สามารถจะแสดงได้ ไม่สามารถตรึก นึก คิด ไตร่ตรองประมวลเองได้แม้แต่คนเดียว ซึ่งจะเห็นได้ว่า ถ้าไม่มีการอุบัติขึ้นของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สัตว์โลกก็จะไม่สามารถรู้ได้ว่าอะไรเป็นอะไร ไม่สามารถเข้าใจสิ่งที่มีจริงตามความเป็นจริงได้เลย มีดสนิทด้วยความไม่รู้ แม้ว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะทรงดับขันธปรินิพพานแล้ว แต่พระธรรมที่พระองค์ได้ทรงแสดงไว้ดีแล้ว ก็เป็นศาสดาแทนพระองค์ คือ เป็นสิ่งที่จะพร่ำสอนแทนพระองค์ ซึ่งดำรงสืบทอดมาจนถึงยุคนี้สมัยนี้

แต่ละบุคคลมีการสะสมอุปนิสัยมาแตกต่างกัน มีพฤติกรรมที่แตกต่างกันไปตามการสะสม แต่ถึงอย่างไรก็ตามพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงตลอด ๔๕ พรรษา จะเป็นเครื่องขัดเกลากิเลสที่แต่ละบุคคลได้สะสมมานานแสนนาน จะเป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูล เป็นที่พึ่งสำหรับผู้ที่ได้ฟังได้ศึกษาอย่างแท้จริง

การฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ก็เพื่อความเข้าใจสิ่งที่มีจริงว่าเป็นเพียงสภาพธรรมที่เกิดขึ้นตามเหตุปัจจัยแล้วดับไป ไม่มีเรา ไม่มีเขา ไม่มีสัตว์บุคคลตัวตน มีแต่สภาพธรรม คือ จิต (สภาพธรรมที่เป็นใหญ่เป็นประธานในการรู้แจ้งอารมณ์) เจตสิก (สภาพธรรมที่เกิดร่วมกับจิต) และรูป (สภาพธรรมที่ไม่รู้อะไร) เท่านั้น ทั้งหมดนั้นเป็นธรรม เป็นสิ่งที่มีจริง ที่ควรรู้ควรเห็นตามความเป็นจริงด้วยปัญญา เพราะเหตุว่า **ทุกขณะ เป็นธรรม ไม่ต้องไปแสวงหาธรรมที่ไหนเลย**

ความไม่รู้สภาพธรรมตามความเป็นจริง จึงทำให้หลงยึดถือสภาพธรรมว่าเป็นเรา เป็นสัตว์ เป็นบุคคล เป็นตัวตน กิเลสทั้งหลาย มีความไม่รู้และความติดข้องยินดีพอใจ เป็นต้น เป็นเหตุทำให้เกิดทุกข์มากมายในสังสารวัฏ หนทางที่จะขัดเกลาละคลายความไม่รู้ ตลอดจนถึงกิเลสประการอื่นๆ ก็คือ การศึกษาพระธรรม ซึ่งจะต้องสะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไปตามลำดับ ตั้งแต่ในขั้นการฟัง จนกว่าจะรู้จนกว่าจะประจักษ์แจ้งตามความเป็นจริง ซึ่งจะต้องอาศัยกาลเวลาที่ยาวนานในการอบรมเจริญปัญญา ค่อยๆ สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไปที่ละเล็กทีละน้อย

ถ้าไม่มีพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็อยู่กันด้วยความไม่รู้ มีแต่ความมืดมิด เพราะฉะนั้น ชีวิตมีค่าที่สุดเมื่อได้เข้าใจพระธรรมซึ่งเป็นคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ส่วนชีวิตที่ไม่ได้เข้าใจพระธรรมมีแต่จะทำทุจริตต่างๆ เบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อนแล้วก็ต่ำลงไปทางทุจริตในทางอกุศลไปเรื่อยๆ เพราะความไม่รู้ซึ่งเป็นต้นตอของความไม่ดีทั้งหมด มีแต่โทษเท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้ อะไรจะจุดทุกคนขึ้นจากความไม่รู้และอกุศลธรรมทั้งหลายได้ ก็มีทางเดียวคือการมีโอกาสได้ฟังพระธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะเหตุว่า ไม่ใช่ใครสามารถจะเป็นคนดีหรือขัดเกลากิเลสเองได้ เพราะว่าเป็นธรรมทั้งหมด เป็นอนัตตา ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของใครทั้งสิ้น จึงต้องได้อาศัยคำของ ผู้ที่ได้ทรงตรัสรู้ความจริงแล้วทรงแสดงความจริงด้วยพระมหากรุณาว่าทุกคำของพระองค์ สามารถที่จะ ทำให้คนที่ไม่เคยเข้าใจอะไรเลยเป็นผู้ที่เข้าใจความจริงขึ้นและปัญญานั้นก็จะค่อยๆ ปُرุงแต่งให้ความคิด การกระทำ และคำพูดในชีวิตประจำวัน เป็นไปในทางที่ถูกต้องดีงามทั้งหมด และ **ที่สำคัญถ้าเห็น**

ประโยชน์สูงสุดของพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง แต่ละคนก็จะเป็นผู้ตรง จริ่งใจ มีความมั่นคงไม่หวั่นไหวในการทำสิ่งที่ประโยชน์ต่อไป เป็นประโยชน์ทั้งกับตนเองและผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ การเกื้อกูลให้ผู้อื่นได้มีโอกาสได้เข้าใจพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงด้วย ตามกำลังปัญญาของตนเอง ซึ่งเป็นการได้ช่วยกันดำรงรักษาคำสอนของพระองค์ให้เจริญมั่นคงต่อไป

[ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร. ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗]